

PLANTEJAGT

på Verdens Tag

Yunnan provinsen i den sydvestlige del af Kina gemmer en helt uførlignelig natur og en række plantearter ikke mindst Rhododendron. Torben Stein, der er tidligere formand for den danske Rhododendron forening, har deltaget i to ekspeditioner til Yunnan og står foran at skulle af sted igen.

Denne artikel er optakten til en senere artikel om min kommende rejse til Yunnan provinsen. Det bliver en tre ugers tur med ophold i Yunnan i en uge efterfulgt af to uger i naboprovincen Sichuan.

Det hele begyndte for små 15 år siden, da jeg læste en artikel om Rhododendron og den forening, der er tilknyttet denne planteslægt. Jeg blev medlem af foreningen, kom til møderne, stillede nogle spørgsmål og var så pludselig valgt til formand. Drømmen om at besøge de fjerne steder, hvor hovedparten af Rhododendron slægten vokser, trængte sig på, og den første tur til Yunnan i Kina med en amerikansk gruppe blev en realitet i 1998. Senere fulgte en tur til Sikkim i det allernordligste Indien mellem Nepal og Bhutan, og så igen sidste år til Yunnan med en dansk gruppe.

Mutationer

Hvorfor er så dette meget store område det mest spændende for plantejægere, botanikere, livsnydere og ikke mindst eventyrere? Det startede for omkring 50 mio. år siden, da den indiske plade stødte sammen med den asiatiske plade. Det var begyndelsen til dannelsen af det, vi i dag kalder Himalaya bjergkæden. Over mange millioner år blev disse bjergmasser langsomt dannet. Man regner med, at i starten blev niveauet kun hævet med 1 til 1½ cm om året; så der er langt til toppen af Mount Everests 8848 meter over havets overflade.

En sjælden Rhododendron der nok ikke kan klare sig i Danmark. *R. pendulum* Sikkim, Indien

Alle de planter, der var der fra starten, blev løftet med op; nogle gik til grunde, da det blev koldere, andre tilpassede sig, og der opstod en række nye arter ved mutation. Dette skete inden for alle planteslægter. Efterhånden som bjergene blev højere, begyndte monsunens indhold af vand at blive fortættet, og regnen gjorde det muligt, at alle disse planter kunne overleve og ikke mindst udvikle sig.

Når man kommer sydfra over Ganges sletten rejser Himalaya massivt sig næsten lodret op. Hele denne bjergformation er måneformet, ca. 2400 km lang og 200 til 300 km bred med flere parallelt løbende bjergkæder. Det område, der har været fokuseret på både i vores nutid, og for omkring 150 år siden da planteindsamlingerne tog fart, er fra verdens tredje højeste bjerg Kanchendzonga, der er lidt over 8600 meter, og østpå ind i Kina via Tibet.

Pionerer

Plantejægeren Joseph Hooker brugte flere år i Sikkim og Himalaya omkring 1850, hvor han blandt andet fandt næsten 50 nye arter i slægten Rhododendron. En anden plantejæger, Georg Forrest, trængte en del år senere ind i dette spændende område i første omgang sydfra. Sidenhen var han i Yunnan distriktet i alt 9 gange, hvor han nåede at finde det formidable antal af mere end 30.000 plantearter. Han blev født i 1873 og døde i felten den 6. januar 1932. Forrest har blandt andet lagt navn til Rhododendron Forrestii. Den

hed for øvrigt repens i mange år, men ak forkert; hybriderne efter den kaldes dog rask væk 'Repens hybrider'. Dejlige lave planter med røde blomster og ikke mindst et spændende løv hele året. De mest kendte er nok R. Baden Baden, Elisabeth Hobbie og Scarlet Wonder, men mindre kendte og lige så flotte er R. Bengal, Abendrot og Juwel. Sidst i rækken af perler kommer Rhododendron Axel Olsen opkaldt efter vor meget dygtige planteskoledæmænd med meget mere.

Det her skal ikke være en total gennemgang af alle de brave mænd, der satte deres liv på spil, for at vore haver i dag kan være fyldt med alle de dejlige planter. Planter som vi i dag betragter som en selvfølge. Alligevel må Frank Kingdon-Ward også nævnes. Han var ligeledes af sted mange gange, men til sidst blev hans ekspeditioner til Yunnan stoppet af de politiske forhold i Kina efter Anden Verdenskrig, da kineserne totalt lukkede deres grænser for vesterlændinge.

Frank Kingdon-Ward blev født i 1885 og døde i april 1958. Hans første plantejagt var i 1911, mens den sidste tur var for Gøteborgs Botaniske Have i 1955, som måske ikke blev den store tur, men svenskerne var alligevel tilfredse. Blandt de utallige planter han har fundet eller lagt navn til er Rhododendron wardii, en dejlig gul Rhododendron, som i dag er mor til næsten alt, hvad vi har indenfor storbladede gule hybrider; men intet overgår nu mode-

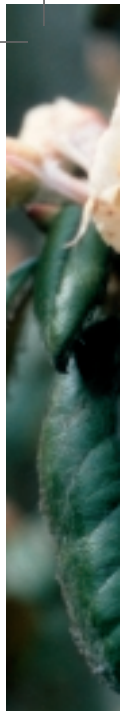

De vilde bjerge over trægrænsen tæt ved Tibet i det nordligste Sikkim, Indien

ren. Kingdon-Ward var den sidste store plantesamler, og han vil altid blive husket for at have bragt Tibets blå valmue *Meconopsis betonicifolia* til Europa.

Ud over at drage af sted på opdagelsesrejser var Kingdon-Ward en meget dygtig skribent, og han har beriget eftertiden med en masse spændende litteratur til de lange vinteraftner. Man kan sagtens tage på plantesafari med ham. Men er det engelske ikke det allerbedste, kan man ty til fornævnte Aksel Olsen i stedet for.

I sin bog 'Op ad Kinas blå flod på plantejagt' tager han læseren med på en forrygende tur, hvor han selv er med som guide. En yderst medrivende bog på trods af at han aldrig nogen sinde har været så langt væk fra Kolding.

Forfatteren stående i et tæt krat af *R. clementinae* ved The 99 Dragons pools i Yunnan, Kina

Landet vi søger

I den følgende introduktion til Yunnan vil jeg indlede med det første afsnit fra den netop nævnte bog, der er skrevet allerede i 1934 så sprog og stavning er lidt anderledes.

“Gemt bag Verdens højeste Bjerge og bredeste Ørkener ligger de tempererede Zoners Plante-paradis “China-Himalaya” eller “Jordens Tagskæg” langt, langt borte fra Civilisationen. Det er selv et Bjergland, vildt, vældigt og vidunderligt skønt. Det huser en fantastisk Rigdom af smukke Planter, langt flere end noget andet Område udenfor Tropene. Det strækker sig fra de dybe Flodkløfter i Birma (Bagindien), Yunnan (Sydvestchina) og Szechuan (dansk udtale nærmest som Ssiitsvan i Vestchina) op mod Tibets majestætiske Alpeland med Tusind

Tinder fuld af sne, det der af de indfødte kaldes Jordens Tag’.

Er nysgerrigheden vakt? Mange har valfartet til dette område for at studere, indsamle eller blot nyde planter, dyr, natur, landskaber og mennesker der lever der. Et sted de fleste kun drømmer om at komme hen, men jeg gjorde drømmen til virkelighed. Dette faktisk uden at ane hvad jeg skulle opleve.

Ni gange større end Danmark

Yunnan er en provins i Kina beliggende meget sydligt mellem 29. og 21. nordlige breddegrad. De Kanariske Øer ligger til sammenligning på 29. nordlige breddegrad, så Yunnan ligger sydligere end Las Palmas. Yunnan har et areal på 383.000 km² sammenlignet med Danmarks 43.000 km².

91 procent af arealet udgøres af bjergområder svarende til næsten 350.000 km². Der er i alt 1440 ‘Inter Mountains’ højsletter på over 1 km², som i alt dækker en overflade på 2.400 km². Der er mere end fyrrer højslettesøer, hvoraf den største er på 312 km², nemlig Dianchi søen. Den dybeste sø er 164 meter. Hertil kommer selvfølgelig floder, småfloder, elve, bække og åer, vandløb og kilder. Yunnan har i alt seks flodsystemer, der enten løber ud i Stillehavet eller i det Indiske Ocean. De fire mest kendte er Jinsha (Yangtze) floden, Lancang (Mekong) floden, Nujiang (Salween) floden og Yuanjiang floden (Den røde flod).

Yangtze er med sine omkring 5600 km Asiens længste flod, og afvander et område, der er mere end 40 gange så stort som Danmark. Den er sejlbare for ocean-

gående skibe på de sidste 1200 km. I Yunnan, hvor den er mellem 300 meter og helt ned til kun 40-50 meter bred, så vi hverken skibe eller den mindste båd..

Hele Yunnan området falder fra nordvest til sydøst. Det højeste punkt er Kagebo spidsen på 6.740 meter i Meili Snow Mountains, der ligger i den vestlige del af Deqin distriktet på grænsen ind til Tibet. Det laveste punkt i Yunnan er 76,4 meter over havet og ligger på grænsen mellem Yunnan og Vietnam.

Et unikt væksthus

Yunnan provinsen er beliggende i det sydvestlige hjørne af Asien, der har et udpræget monsun klima. Om vinteren er den kontinentale vind, som bliver kaldt ‘Westly Jet’, fremherskende, mens det er havmonsunen, der dominerer om sommeren. Resultatet er tørre vintre og våde somre. Hvordan er vejret så? Masser af regn om sommeren fra begyndelsen af juni, og det kan visse steder regne op til 4 meter på en sommer. Her i landet får vi vel mellem 60 og 70 cm om året. Temperaturen er straks meget vanskeligere at udtale sig om, da den jo også i høj grad er påvirket af højden over havet.

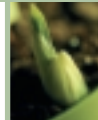
Det bevirker, at man i Yunnan finder alle former for økosystemer lige fra tropisk klima, både det tørre ørkenlignende med kaktus og det fugtige med tropisk regnskov, over det subtropiske, tempererede, til det alpine klima. Som en konsekvens heraf skifter vegetationen, da jordbunden også er forskellig, hvilket bevirker at man kan finde en mængde forskellige planter. Det samme gælder for dyrearterne der tilsvarende varierer lige

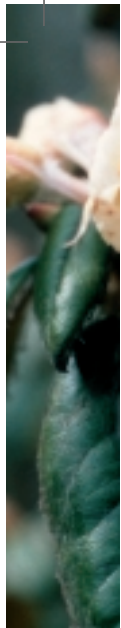

Coelogyne cristata en hvid orkidé med *Pieris formosa* forrest i Sikkim, Indien

En kødædende plante fra *Arisaema* slægten, nok arten *griffithii* Yunnan, Kina

fra den tropiske elefant over den grønne påfugl til den reserverede yakokse.

Lad mig slutte denne præsentation med lidt statistik. Der findes ca. 14.000 forskellige frøformerede planter i Yunnan, hvilket svarer til omkring 50 procent af det samlede antal i Kina. 769 forskellige fuglearter, hvilket svarer til 2/3 af alle arter i Kina, og 248 pattedyr svarende til 56 procent.

Jeg har ikke været meget længere nede end ca. 2000 meter over havet. I den højde dyrkes der te, og kornet sås om efteråret og høstes i april/maj måned, hvorefter de samme marker, eller skal vi blot kalde det jordstykker, da de mindste kun er et par kvadratmeter, bliver sat under vand og tilplantet med ris. De steder hvor stigningerne er for kraftige, tilplanter med blandt andet tobaksplanter. Højere oppe omkring de 3000 meter over havet, dyrkes der blandt andet kartofler og kål, som kun kan høstes en gang om året.

Vi regner ikke med, at planter og frø indsamlet under 3600 meter over havet er hårdføre nok til det danske klima, så hvis der skal noget spændende med hjem, er der kun en vej, og det er op i den tynde luft.

Den kommende ekspedition

Det er klart, at en sådan tur ikke kan gennemføres uden lokal hjælp. Sproget og skrifttegnene gør, at

En hel bjergside med *Rhododendron arboreum*, Sikkim, Indien

man ikke kommer langt, da man ikke kan spørge om vej, eftersom ingen kan andet end kinesisk. De få vejskilte der er, kan man ikke bruge til noget. Samtidig findes der i Kina omkring 10 forskellige dialekter, der er så forskellige, at man ikke kan forstå hinanden.

Det eneste positive er, at de forskellige skrifttegn betyder det samme på alle dialekter; selvom de altså udtales vidt forskelligt. Som et kuriosum kan det nævnes at al kinesisk fjernsyn er tekstet.

Vor tekniske arrangør af disse ture er det botaniske institut i

Kunming, der står for al det praktiske og sørger for, at vi har en guide med. Guiden er altid en højtuddannet botaniker, der som regel har studeret i USA, hvilket betyder, at den pågældende også fungerer som tolk.

Vi er snart klar til at tage af sted på vores kommende ekspedition. Fotoudstyret er i orden, kik-kert, GPS (satellitnavigering), diktafonen, visum, pas og flybillet, for ikke at glemme forsikringer. Kort sagt er alt er i orden. I et af de kommende numre af Grønspiren vil jeg fortælle nærmere om vores oplevelser i Yunnan.

Verdens 3. højeste bjerg Kanchendzonga; 8581 meter højt, fotograferet en meget tidlig morgen i Sikkim, Indien

